

การเตรียมความพร้อมในการรับมือภัยของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

อำนวยการ ธีรรัตน์ศรีสกุล *

อติญาณ์ ศรีเกษตริณ *

ชวลีพร เอกรัตน์ *

บทคัดย่อ

ปัจจุบันภัยพิบัติทางธรรมชาติได้เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีก็ได้เกิดอุทกภัยขึ้นในรอบปีที่ผ่านมา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมในการรับมือภัยและปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมในการรับมือภัยของประชาชนใน จ.สุราษฎร์ธานี โดยประชากรเป็นประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยที่อาศัยอยู่ในอำเภอท่าชนะ อำเภอไชยา และอำเภอวิภาวดี รวม 107,248 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเป็นแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับอุทกภัย แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าในประเด็นการได้รับข่าวสาร การตระหนักถึงปัญหาและการเตรียมความพร้อมรับมือภัย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6–1.0 และทดลองใช้ได้ค่าความเชื่อมั่นในช่วง 0.81–0.91 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เพื่อทดสอบปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมในการรับมือภัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่าประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีความรู้เกี่ยวกับอุทกภัยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$) โดยมีความรู้เกี่ยวกับผลกระทบด้านสุขภาพมากที่สุด ได้รับข่าวสารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) โดยการติดตามข่าวสารผ่านโทรทัศน์ และวิทยุ ความตระหนักถึงปัญหาอุทกภัยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.58$) โดยให้ความสำคัญต่อเรื่องโรคติดต่อ และความเป็นอยู่ลำบาก การเตรียมความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$) โดยมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องอาหารสำเร็จรูป ของใช้ส่วนตัว อุปกรณ์ส่องสว่าง ($\bar{X} = 4.32-4.56$) แต่มีการเตรียมความพร้อมด้านหาความรู้เกี่ยวกับอุทกภัย การเตรียมที่อยู่อาศัย และการสื่อสาร-สัญญาณค่อนข้างน้อย ($\bar{X} = 2.22-3.07$) ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมรับมือภัย มี 2 ปัจจัยได้แก่ ความตระหนักในปัญหาอุทกภัย และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอุทกภัย โดยตัวแปรทั้ง 2 ปัจจัย สามารถอธิบายการเตรียมความพร้อมในการรับมือภัยได้ร้อยละ 43.8 ($R^2 = 43.8$, $P < .01$)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เตรียมข้าวของเครื่องใช้จำพวกอาหารแห้ง เช่น ข้าวสาร ปลากระป๋อง มีการปรับปรุงบ้านเรือนโดยการยกพื้นบ้านให้สูง ยังไม่มีการรวมตัวของคนในชุมชนแม้จะตระหนักว่าการป้องกันความเสียหายจากน้ำท่วมเป็นหน้าที่ของทุกคน ความเสียหายจากอุทกภัยครั้งที่ผ่านมาเนื่องจากไม่คาดคิดว่าน้ำจะท่วมมาก เพราะเป็นน้ำหลากนอกฤดูกลาง แต่คิดว่าปัญหาน้ำท่วมจะมากขึ้นเนื่องจากมีการสร้างถนนขวางทางน้ำไหล การตัดไม้ทำให้น้ำหลากมาเร็วและเป็นขี้โคลน อยากให้มีการวางท่อระบายน้ำให้มากขึ้น และอยากให้มีการเตือนภัยก่อนโดยใช้เสียงตามสาย รถประชาสัมพันธ์ และผู้นำชุมชน

จากผลการวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะ คือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลและสร้างความตระหนักกับประชาชน ในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือภัย รวมทั้งการให้เสียงตามสาย ย้ำเตือนถึงเหตุการณ์และผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นหากไม่มีการเตรียมความพร้อม

คำสำคัญ : การเตรียมความพร้อม อุทกภัย

* วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสู่ราษฎร์ธานี.

The Preparation for Flooding of Residents in Suratthani Province

*Amnouy Tanyaratsrisakul **

*Atiya Sarakshetrin **

*Chuleeporn Ekkarat **

Abstract

Globally, natural disasters are happening more frequently. In Suratthani Province, Thailand flooding occurs twice last year. This descriptive research aimed to identify the preparation for flooding and to study the factors affecting the preparation for flooding by residents in Suratthani Province. Four hundred respondents were randomly selected from Thachana District, Chaiya District, and Wipawadee District to answer a questionnaire and take part in an interview.

The quantitative data were collected using a structured questionnaire. The questions included their general knowledge of flooding. A rating scale asked about the information they received about flooding, their awareness of flooding-related problems, and their preparation against the flooding. The qualitative inquiry comprised in-depth interviews. The questionnaires were validated by experts and had been trialed in the field. The reliability of the question was 0.81–0.91. The quantitative data were analyzed by employing descriptive statistics and Linear Regression Analysis. The qualitative data was analyzed by content analysis.

The result revealed that the knowledge level about flooding was at a good level; particularly the impact of flooding when it was at a particularly high level. The information the residents received was also reported as good. The level of flooding awareness was rated as fair and the preparation against flooding was also rated as fair. The majority of respondents prepared foods, personal-items for use, and sources of lighting in preparation for the flooding. However, the preparations regarding knowledge about flooding, housing, and communication and traffic were rated at poor levels. Factors significantly affecting the preparation against flooding included the level of awareness of the problem and flooding information ($R^2 = 43.8$).

The result from the in-depth interviews showed that a majority of respondents prepared rice and canned fish and they improved their house protection by lifting up the house's floor. Even though the respondents were aware of the problems, no group worked together in preparation for the flooding in their community or prepared for unexpected summer flooding. They thought that the flooding came not only from the changing weather, but also from the newly constructed roads that blocked the water drainage routes. The loss of trees was another factor that the respondents felt contributed to the flooding. The respondents pointed out that the community needed to have a better water drainage system and a flood warning through public announcement, such as a local radio, a public speakers, village leaders, and volunteers. Similarly, that involved organizations should prepare the residents and the community by increasing their knowledge, awareness, and the tools that can be used to cope better with the flooding. The respondents felt this could be achieved through public announcements and disaster volunteers or teams.

keywords : Preparation for flooding, Thailand

* Boromarajonani College of Nursing, Suratthani

บทนำ

ปัจจุบันทั่วโลกได้ประสบปัญหาอุทกภัยเพิ่มขึ้น เขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีแนวโน้มที่จะเกิดฝนตกหนัก และน้ำท่วมบ่อยครั้งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะโลกร้อนทำให้มีการละลายของภูเขาน้ำแข็งแถบขั้วโลกที่เพิ่มมากขึ้น เป็นเหตุให้ปริมาณน้ำในแม่น้ำ และทะเลเพิ่มขึ้นตามลำดับ ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยเองก็ต้องเผชิญกับกรณีภัยพิบัติทางธรรมชาติ น้ำท่วมดินถล่ม โดยส่วนใหญ่จะเกิดในเขตชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัย โดยเฉพาะแถบชายฝั่งด้านตะวันออก และทางใต้ของประเทศซึ่งตั้งอยู่ใกล้มหาสมุทร ทั้งนี้เนื่องจากปริมาณน้ำมีมากกว่าที่กักเก็บ และระบบระบายน้ำยังไม่มีประสิทธิภาพพอ ผลกระทบจากการเกิดน้ำท่วม นำความเสียหายมาสู่ชีวิตและทรัพย์สิน น้ำที่ไหลป่าเข้าท่วมพื้นที่ได้ทำลายสิ่งที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนหนทาง สิ่งก่อสร้างต่างๆ พืชผลทางการเกษตร ชะล้างหน้าดินทำให้ดินเสื่อมสภาพ เกิดการปนเปื้อนของน้ำ และทำให้ประชาชนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ปัญหาน้ำท่วมขังในบางพื้นที่ยังส่งผลต่อการแพร่ของโรคระบาดทั้งในมนุษย์ พืช และสัตว์ และมีการระบาดของแมลงศัตรูพืชที่สำคัญในการเกษตร ประชาชนต้องสูญเสียที่ทำกิน ต้องอพยพย้ายถิ่น ผลผลิตระดับท้องถิ่นและระดับประเทศลดลง มีผลให้ประชาชนเกิดวิกฤตทางอารมณ์ซึ่งมีผลต่อการก่ออาชญากรรมที่สูงขึ้น จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์อุทกภัยที่เกิดขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ในประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 10 กันยายน 2553 เป็นต้นมา กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยรายงานข้อมูลจังหวัดที่ประสบภัยน้ำท่วมทั้งสิ้น 43 จังหวัด ซึ่งส่งผลกระทบอย่างรุนแรงกว้างขวางต่อชีวิตผู้คนหลายล้านคน ทั้งด้านคุณภาพชีวิตและสุขภาพ ผลผลิตทรัพย์สิน สถานที่สำคัญของชุมชน อาทิ วัด โรงเรียน สถานบริการสาธารณสุข² จากสภาพดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมในการ

รับอุทกภัย เพราะพื้นที่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีถือเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยซึ่งอาจเกิดได้ในอนาคต โดยอาจมีสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือปัจจัยอื่นๆ ซึ่งหากเกิดอุทกภัยโดยไม่มีการเตรียมการป้องกันย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมตามมา เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรอบรมการเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันผลกระทบจากน้ำท่วมให้กับประชาชน บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการดูแลและจัดการเมื่อมีเหตุการณ์อุทกภัย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมในการรับอุทกภัย ของประชาชนใน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมในการรับอุทกภัย ของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

นิยามศัพท์เฉพาะ

อุทกภัย หมายถึง ภัยที่เกิดขึ้นเนื่องจากมีน้ำเป็นสาเหตุ ได้แก่ น้ำท่วม ซึ่งเกิดจากฝนตกหนักต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน ในบางครั้งอาจทำให้เกิดแผ่นดินถล่ม หรือมีสาเหตุจากพายุหมุนเขตร้อนลมมรสุมมีกำลังแรง ร่องความกดอากาศต่ำมีกำลังแรง อากาศแปรปรวน น้ำทะเลหนุน

การเตรียมความพร้อม หมายถึง ความพร้อมของของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความรู้เกี่ยวกับอุทกภัย การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับอุทกภัย และความตระหนักในปัญหาอุทกภัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ ประชาชนจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัย ที่อาศัยอยู่ในอำเภอท่าชนะ จำนวน 47,425 คน อำเภอไชยา จำนวน 48,332 คน และอำเภอวิภาวดี จำนวน 11,491 คน รวมประชากรทั้งหมด 107,248 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการ การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster

sampling) คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Yamane (1973)³ มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาจากการทบทวนวรรณกรรม จำนวน 2 ฉบับ ฉบับแรกเป็นแบบสอบถาม มี 3 ตอน ในตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามความรู้ การรับข่าวสาร และการตระหนักในปัญหา และตอนที่ 3 สอบถาม การเตรียมความพร้อมรับมืออุทกภัย ฉบับที่สองเป็นแบบสัมภาษณ์ มี 2 ตอน ในตอนแรกสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับความรู้ การรับข่าวสาร การตระหนักในปัญหา และการเตรียมความพร้อมรับมืออุทกภัย มีรายละเอียดดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิดจำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) การศึกษา 4) สถานภาพสมรส 5) จำนวนบุตร 6) อาชีพ 7) การประจักษ์น้ำท่วม

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ การรับข่าวสาร และการตระหนักในปัญหาอุทกภัย เป็นแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับอุทกภัย 6 ข้อคำถาม และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับ การได้รับข่าวสาร 4 ข้อคำถาม ความตระหนักในปัญหา 5 ข้อคำถาม ตรวจสอบความเที่ยงตรงของผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6-1.0 หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่า 0.92

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า การเตรียมความพร้อมรับมืออุทกภัย นับแต่ทราบข่าวอุทกภัยในปีที่ผ่านมา ประกอบด้วย ข้อคำถามครอบคลุมเกี่ยวกับ อาหารและน้ำดื่ม เครื่องใช้ที่พกอาศัย การคมนาคม การหาความรู้เกี่ยวกับอุทกภัย จำนวน 20 ข้อคำถาม ตรวจสอบความเที่ยงตรงของผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ได้ค่าดัชนีความ

สอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6-1.0 หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่า 0.85

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6-1.0 แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ อาชีพ การประจักษ์อุทกภัย

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ การรับข่าวสาร การตระหนักในปัญหา และการเตรียมความพร้อมรับมืออุทกภัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 สถิติเชิงพรรณนา ใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.2 สถิติอ้างอิงใช้ Linear Regression Analysis เพื่อทดสอบปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมของบุคลากรและระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉิน

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 52.2 เพศชายร้อยละ 46.8 มีอายุอยู่ระหว่าง 21-60 ปี ร้อยละ 78.4 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 61-90 ปี ร้อยละ 11.3 ที่เหลือเป็นกลุ่มอายุ 12-20 ปี ร้อยละ 8.0 มีระดับการศึกษาชั้นประถมร้อยละ 42.8 และมัธยมร้อยละ 34.8 และระดับปริญญาตรีขึ้นไปร้อยละ 9.8 ส่วนใหญ่มีสถานะภาพสมรสร้อยละ 69.6 รองลงมาคือสถานะโสดร้อยละ 21.4 ส่วนใหญ่มีบุตรจำนวน 1-3 คน ร้อยละ 45.9 ยังไม่มีบุตรร้อยละ 19.8 มีอาชีพเกษตรกรร้อยละ 42.1 รองลงมาคืออาชีพรับจ้างทั่วไปร้อยละ 20.5 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เกือบทั้งหมดเคยประจักษ์น้ำท่วม ร้อยละ 97.5 และเป็นผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการประจักษ์น้ำท่วม ร้อยละ 26.8

2. การเตรียมความพร้อมในการรับมือภัย

ของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับอุทกภัยเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, $SD = 0.63$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างจะให้ความสำคัญกับปัญหาความเจ็บป่วยหลังจากเกิดอุทกภัยมากที่สุด ในประเด็นน้ำท่วมทำให้เกิดโรคติดต่อ เช่น น้ำกัดเท้า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.24$, $SD = 0.65$) รองลงมาได้แก่ น้ำท่วมทำให้มีสัตว์ร้ายเข้าบ้าน ($\bar{X} = 4.19$, $SD = 0.70$) และน้ำท่วมทำให้เกิดอุจจาระร่วง ($\bar{X} = 4.14$, $SD = 0.78$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือน้ำท่วมทำให้ขัดข้องการได้รับข่าวสารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, $SD = 0.82$) ติดตามพยากรณ์อากาศ และรับฟังข่าวน้ำท่วมสม่ำเสมอทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือระบบการแจ้งข่าวกันภายในชุมชนที่อยู่อาศัย ความตระหนักในปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.58$, $SD = 0.82$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างจะให้ความสำคัญเรื่องน้ำท่วมทำให้เกิดโรคติดต่อ และไม่ติดต่อ ($\bar{X} = 3.98$, $SD = 0.89$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในชุมชนมีการซ้อมปฏิบัติภัย ($\bar{X} = 2.62$, $SD = 1.47$)

การเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับอุทกภัยเฉลี่ย อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$, $SD = 0.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการเตรียมวัสดุ อุปกรณ์หุงต้มอาหาร การสำรองข้าวสาร บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป และอาหารแห้ง เครื่องกระป๋อง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การอ่านหนังสือ หรือหาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอุทกภัย

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมในการรับมือภัยของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับอุทกภัย การได้รับข่าวสาร ความตระหนักในปัญหา และการเตรียมความพร้อม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกคู่ โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ ความรู้เกี่ยวกับอุทกภัย กับการได้รับข่าวสาร ($r = .711$) ส่วนคู่ การได้รับข่าวสาร กับการเตรียมความพร้อมมีความสัมพันธ์กันต่ำสุด ($r = .540$)

อำนาจพยากรณ์ของการได้รับข่าวสาร (X_1) และความตระหนักในปัญหา (X_2) ต่อ การเตรียมความพร้อม เกี่ยวกับอุทกภัย (Y) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรทั้งสองรวมกัน พยากรณ์การเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับอุทกภัยได้ร้อยละ 43.8 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ ($S.E._{est}$) 0.49117 และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 1.215 + 0.401 X_1 + 0.173 X_2$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

$$Z_r = 0.502Z_1 + 0.215Z_2$$

4. ผลการสัมภาษณ์การเตรียมความพร้อมและผลกระทบจากอุทกภัย ของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เคยประสบอุทกภัยในช่วงต้นเดือนธันวาคม พ.ศ. 2553 และต้นเดือนเมษายน 2554 อำเภอไชยา อำเภอกาญหะ และอำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 ครอบครัว โดยผู้ให้สัมภาษณ์เป็นชาย 8 คน เป็นหญิง 12 คน มีอายุอยู่ระหว่าง 43-58 ปี สำเร็จการศึกษา ระดับประถม 14 คน มัธยมศึกษา 4 คน และปริญญาตรี 2 คน โดยประกอบอาชีพ เกษตรกรรม 6 คน ค้าขาย 8 คน รับราชการ 4 คน และแม่บ้าน 2 คน

ประเด็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาที่ประสบจากการเกิดน้ำท่วม พบว่า มีปัญหาสำคัญได้แก่ ขาดอาหารการกิน ทรัพย์สินเสียหาย หรือเป็นการเตรียมการตามปัญหาที่เคยประสบ ปัญหาที่ผู้ประสบอุทกภัยได้รับเป็นปัญหาเฉพาะหน้า และปัญหาระยะยาวคือเรื่องของอาชีพ

สำหรับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอุบัติเหตุ และอุทกภัย ส่วนใหญ่จะไม่ทราบข่าวการติดตามข่าวใช้การสังเกตฝน และระดับน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ คลอง เป็นหลัก โดยคาดคะเนจากระดับน้ำในปีที่ผ่านมา ส่วนสื่อที่ใช้ในการติดตามข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ ส่วนวิทยุไม่ได้รับฟัง และหนังสือพิมพ์จะไม่ได้อ่าน แต่ผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนใหญ่ต้องการให้มีเสียงตามสายของเทศบาล คอยแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับอุทกภัย การสื่อสารเพื่อเตือนภัยพิบัติจากองค์กรภาครัฐยังขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถนำสารแจ้งเตือนให้ประชาชนรับทราบ หรือสร้างความตระหนักถึงปัญหาจากอุทกภัยได้

ในการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยมีการช่วยเหลือจากภาครัฐ และเอกชนรวมทั้งมีการช่วยเหลือกันเองของผู้ประสบภัยเอง การเตรียมความพร้อมในการรับมือกับน้ำท่วม มีการจัดเตรียมอยู่บ้าง แต่เป็นการเตรียมการในระดับทั่วไปโดยอาศัยจากอาหารที่มีอยู่ หรือเป็นการเตรียมเพียงเพื่อลดความเสียหายเฉพาะบุคคล แม้จะทราบว่าหากแก้ไขปัญหามหาภัย เป็นหน้าที่ของทุกคนก็ตาม ชาวบ้านใช้การเรียนรู้จากข้อมูลเดิมโดยไม่มีการพยากรณ์ความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต แต่ทั้งนี้กลับไม่มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับ ยารักษาโรค เสื้อผ้า ของใช้จำเป็น ยานพาหนะ เส้นทางจราจร อุปกรณ์สื่อสาร

สำหรับการคาดการณ์สถานการณ์เกี่ยวกับน้ำท่วมในอนาคต มีความคิดว่าจะเกิดปัญหาลดน้อยครั้งขึ้น โดยเข้าใจว่าเกิดจากสิ่งปลูกสร้างที่มนุษย์ทำขึ้น ประชาชนคิดว่าน้ำจะท่วมมากขึ้นเพราะมีถนนมาขวางทางน้ำ และไม่อยากให้สร้างถนน อยากให้สร้างสนามกีฬานอกจากนี้บ้านบนถนนแอ่นที่มาปลูกไว้ขวางทางน้ำ น้ำไหลผ่านไม่ได้ ประชาชนได้เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาโดย การวางท่อระบายน้ำให้มากขึ้น ประชาชนที่มีการศึกษาสูงมีความคิดว่าน้ำท่วมเกิดจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การโค่นต้นไม้ ทำให้น้ำไหลมาเร็วขึ้น นอกจากนี้คาดคิดว่าเกิดจากภาวะโลกร้อน

การป้องกันความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วม ผู้ประสบอุทกภัยให้ความเห็นว่า ควรเป็นหน้าที่ของผู้นำหมู่บ้าน ความต้องการการช่วยเหลือเป็นความต้องการเฉพาะบุคคล เช่น ต้องการเครื่องสูบน้ำ ล้างโคลน อย่างไรก็ตามความคิดเห็นนี้ยังขึ้นอยู่กับสถานะทางสังคม เช่น ผู้ที่มีสถานะสูงหรือเป็นผู้นำจะมีการคิดที่จะวางแผนในการช่วยเหลือชุมชนมากกว่า

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความรู้เกี่ยวกับอุทกภัยอยู่ในระดับมาก โดยมีความรู้ในเรื่องความเจ็บป่วยหลังจากเกิดอุทกภัยมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าปัญหาเรื่องสุขภาพเป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่มองเห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุด นอกจากนี้เรื่องภัยพิบัติต่างๆ เป็นเรื่องที่เริ่มเกิดมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นการระบาดของไข้หวัดนก การเกิดพายุที่แหลมตะลุมพุก จ.นครศรีธรรมราช⁴ รวมทั้งน้ำท่วมภาคใต้ ทำให้ประชาชนมิให้ความสำคัญในเรื่องเหล่านี้ โดยเกิดการเรียนรู้ที่เน้นถึงความจำและการระลึกได้จากเหตุการณ์ต่างๆ⁵ และจากการศึกษาของคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล⁶ ที่สรุปว่า ควรมีการสร้างเสริมความรู้และเตรียมความพร้อมของประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันภัยพิบัติ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับอุทกภัย โดยการติดตามรายงานพยากรณ์อากาศทางโทรทัศน์ และจากการติดตามข่าวจาก วิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ จากการสัมภาษณ์ประชาชนพบว่าสื่อที่ควรให้ความสำคัญคือสื่อบุคคล และเสียงตามสายประจำหมู่บ้าน ทั้งนี้ประชาชนยังใช้การคาดการณ์ระดับความรุนแรงของอุทกภัย โดยอาศัยประสบการณ์ที่เคยได้รับ การสังเกตสภาพอากาศ และระดับน้ำในคลอง สอดคล้องกับข้อมูลของสำนักนโยบายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย⁷ ได้วิเคราะห์แนวทางการป้องกันและบรรเทาอุทกภัย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอุทกภัยจากสื่อต่างๆ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ และจากการสังเกตด้วยตนเอง เช่น น้ำเปลี่ยนสี ดูสถานะฝนที่ตกลงมาต่อเนื่อง ซึ่งเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ การเตรียมตัวก่อนน้ำท่วมโดยประชาชนเรียนรู้จากประสบการณ์และใช้ศักยภาพของตนเองในการแก้ไขปัญหาของตนเอง⁸ ส่วนระบบการแจ้งข่าวกันภายในชุมชนที่อยู่อาศัย เข้าถึงประชาชนได้น้อยมาก เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ ชวงค์ อุบาสี⁹ ที่พบว่าประชาชนไม่มีการเตรียม

ความพร้อมในการบริหารจัดการภัยพิบัติ ทำให้ขาดศักยภาพที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นได้

ความตระหนักถึงปัญหาการเกิดอุทกภัยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากเหตุการณ์อุทกภัยที่ผ่านมาไม่ได้สร้างความเสียหายที่ร้ายแรง และจากการสัมภาษณ์พบว่า ปัญหาที่ประชาชนให้ความสำคัญมากคือ การขาดอาหารการกิน ทรัพย์สินเสียหาย ความตระหนักเป็นเรื่องของสภาวะตื่นตัวทางจิตใจต่อเหตุการณ์หรือสภาพการณ์นั้นๆ¹⁰ ซึ่งจากศึกษาของศรีสกุล ฉะยมแหลม และคณะ¹¹ พบว่าการต้องการความช่วยเหลือของผู้ประสบภัยน้ำท่วม แบ่งได้เป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะก่อนน้ำท่วม ควรมีการประชาสัมพันธ์ที่รวดเร็วทันการณ์ 2) ขณะน้ำท่วม ต้องการความช่วยเหลือในเรื่องอาหาร น้ำดื่มและยารักษาโรค 3) หลังน้ำท่วม ต้องการเงินทุนช่วยเหลือในการซื้ออุปกรณ์ประกอบอาชีพ เงินทดแทนพื้นที่สวน นา ไร่ ที่เสียหาย และควรมีการขุดลอกท่อ ทางระบายน้ำการป้องกันอุทกภัยในอนาคต

การเตรียมความพร้อมรับอุทกภัย อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่มีการเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ หุงต้มอาหาร การสำรองข้าวสาร บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป และอาหารแห้ง เครื่องกระป๋อง อุปกรณ์ให้แสงสว่าง ไฟฉาย เทียนไข และเตรียมของใช้ เช่น สบู่ ยาสีฟัน แต่การเตรียมความพร้อม ในเรื่องช่องทางการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับอุทกภัย มีระดับต่ำสุด ทั้งนี้ประชาชนส่วนใหญ่มีโทรศัพท์มือถือใช้ แต่เมื่อเกิดอุทกภัยมักเกิดไฟฟ้าดับ การใช้โทรศัพท์ปกติจะสามารถใช้ได้ อีก 2-3 วัน ประชาชนจึงไม่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ แสดงถึงการรับรู้ต่อสิ่งจำเป็นในขณะน้ำท่วมยังมีอยู่น้อยไม่ครอบคลุมตามคำแนะนำของ หน่วยวิจัยภัยพิบัติทางธรรมชาติ¹² ในเรื่องการเตรียมความพร้อมในการรับสถานการณ์อุทกภัย หลังจากได้รับการเตือนภัยเตรียมความพร้อม จึงเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญในประเด็นเหล่านี้ในการเตือนภัย การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยมีการช่วยเหลือจากภาครัฐ และเอกชนรวมทั้งมีการช่วยเหลือกันเองของ

ผู้ประสบภัยเอง แต่การเตรียมความพร้อมในการรับมือกับอุทกภัยยังมีการจัดเตรียมค่อนข้างน้อย และไม่เป็นระบบ หรือเป็นการเตรียมเพียงเพื่อลดความเสียหายเฉพาะบุคคล และไม่มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับ ยารักษาโรค เสื้อผ้า ของใช้จำเป็น ยานพาหนะ เส้นทางจราจร อุปกรณ์สื่อสาร การเตรียมความพร้อมควรเน้นในด้านการเพิ่มความสามารถของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่¹³ แตกต่างจากการศึกษาของ เมตตา ผิวขำ¹⁴ ซึ่งพบว่าชาวชุมชนบ้านหาดสวนยา อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี มีการปรับตัวของผู้ที่ประสบกับปัญหาอุทกภัยซ้ำซาก ปรับตัวให้ชีวิตมีความสุขและสนุกได้เมื่อน้ำท่วม เกิดความรู้สึกรักใคร่กลมเกลียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประสบการณ์ในการเรียนรู้ และการยอมรับสภาพปัญหายังมีความแตกต่างกัน ส่วนการรวมกลุ่มกับเพื่อนบ้านเพื่อร่วมมือกันวางแผนป้องกันน้ำท่วมมีค่าเฉลี่ยน้อย ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสิ่งปลูกสร้างที่มนุษย์ทำขึ้นทำให้เกิดขวางทางน้ำไหล เช่น ถนน ตึก บ้านเรือน มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การโค่นต้นไม้ ไม่ป้องกันการเกิดจากภาวะโลกร้อน โดยให้เป็นหน้าที่ของผู้นำหมู่บ้าน และภาครัฐ ซึ่งยังแสดงถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน หรือตัวบุคคลมีน้อยไปอย่างไรก็ตามความคิดเห็นนี้ยังขึ้นอยู่กับสถานะทางสังคม เช่น ผู้ที่มีสถานะสูงหรือเป็นผู้นำ เช่น ผู้นำศาสนา ครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะมีการคิดที่จะวางแผนในการช่วยเหลือชุมชนมากกว่า

การเตรียมความพร้อมในการรับอุทกภัย ของประชาชนใน จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีความสัมพันธ์กับอาชีพ ความรู้เกี่ยวกับอุทกภัย การได้รับข่าวสาร และความตระหนักในปัญหา แต่เมื่อนำมาวิเคราะห์อำนาจพยากรณ์กลับพบเพียง การได้รับข่าวสาร และความตระหนักในปัญหา เท่านั้นที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมในการรับเกี่ยวกับอุทกภัย โดยตัวแปรทั้งสองร่วมกันพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 0.436 มีความคลาดเคลื่อน มาตรฐานการพยากรณ์ 0.49117 และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบได้ ดังนี้ $Y = 1.215 + 0.401 X_1 + 0.173 X_2$

จะเห็นได้ว่าการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับอุทกภัยมีผลต่อการเตรียมความพร้อมในการรับอุทกภัยของประชาชนมากที่สุด ภาครัฐหรือผู้เกี่ยวข้องจึงควรเพิ่มช่องทางการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างเป็นระบบ รวดเร็ว และเชื่อถือได้ อันเป็นข้อปฏิบัติที่ใช้เป็นสากลเช่นเดียวกันกับการเตือนภัยเกี่ยวกับพายุเฮอริเคนคาทรีน่า ในสหรัฐอเมริกา¹⁵ ซึ่งการกิจดังกล่าว ควรเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน สำหรับบุคลากรสุขภาพที่ควรมีบทบาทมากที่สุดคือ พยาบาลชุมชน เจ้าพนักงาน หรือนักวิชาการสาธารณสุข เพราะเป็นกลุ่มบุคคลที่ใกล้ชิดและเข้าถึงประชาชนมากที่สุด¹⁶

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการเตรียมความพร้อมรับอุทกภัย อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่เน้นที่การเตรียมอาหาร วัสดุ ต่างๆ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการการวางแผนและรวมกลุ่มเพื่อหาวิธีการป้องกันปัญหาน้ำท่วม การสร้างความตระหนักและให้ประชาชนเห็นถึงความจำเป็นในการวางแผนรองรับอุทกภัยที่อาจเกิดขึ้นได้
2. จากการวิจัยแสดงให้เห็นถึง การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับอุทกภัย และการตระหนักถึงปัญหา ส่งผลให้เกิดการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับอุทกภัย หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชน จึงควรทำการประชาสัมพันธ์ และสร้างความตระหนักถึงปัญหาอุทกภัยให้กับประชาชน เพื่อให้เกิดการเตรียมความพร้อมรองรับอุทกภัย โดยใช้ระบบเสียงตามสาย ย้ำเตือนถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นแก่ประชาชน ส่วนการปกครองส่วนกลาง ควรจัดให้มีระบบเตือนภัยเกี่ยวกับอุทกภัย ผ่านสื่อโทรทัศน์ซึ่งจะเข้าถึงประชาชนได้ดีที่สุด และผ่านโครงข่ายการปกครองส่วนท้องถิ่น
3. สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาโดยจำแนกข้อมูลเป็นชุมชนไป อาจใช้การวิจัยเชิงพัฒนาเพื่อให้เกิดการตระหนักถึงปัญหาและหาแนวร่วมในการส่งข่าวเตือนเกี่ยวกับอุทกภัย หรือ

ภัยพิบัติอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

1. อุไรพร จันทะอุมเฒ่า และคณะ. การบริหารจัดการในกรณีภัยพิบัติทางธรรมชาติ: ประสบการณ์พยาบาลในจังหวัดภาคใต้. วารสารกองการพยาบาล 2544; 38: 67-74.
2. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ. สสส. เตรียมพร้อมรับมือผู้ประสบภัยระยะยาว (อินเทอร์เนต. 2553 (เข้าถึงเมื่อ 22 เมษายน 2554). เข้าถึงได้จาก: http://www.thaihealth.or.th/healthcontent/news_thaihealth/18256
3. Yamane, Taro. Statistics: An introductory analysis. 2nd ed. New York: Harper and Row; 1973.
4. ชีรพร สติธอังกูร. "ภัยพิบัติ" สิ่งที่พยาบาลต้องรู้. วารสารกองการพยาบาล 2544; 38: 1-3.
5. Bloom, Benjamin S., et al. Taxonomy of education objective: Handbook: Cognitive Domain. New York: David McKay; 1971.
6. คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. รายงานการศึกษาขั้นต้นการจัดจ้างที่ปรึกษาเพื่อศึกษาการจัดทำแผนแม่บทศูนย์บริหารวิฤตระดับชาติ. กรุงเทพฯ: คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล; 2550.
7. สำนักนโยบายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยจังหวัดสุราษฎร์ธานี. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย. 2547.
8. นันทริยา โลหะไพบุลย์กุล และคณะ. ศักยภาพการดูแลตนเองของประชาชนในภาวะน้ำท่วม กรณีศึกษาน้ำท่วมจังหวัดชัยนาท. อุบลราชธานี: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิ์ ประสงค์. 2550.
9. ชูวงศ์ อุบลาลี. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการภัยพิบัติ กรณีศึกษาอาคารเคหะชุมชนเขตดินแดง กรุงเทพมหานคร (ภาคนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2551.

10. Koffka, K. Encyclopedia of the social science. New York: Macmillan; 1978.
11. ศรีสกุล เญียบแหลม และคณะ. ผลกระทบจากภาวะอุทกภัย ความต้องการความช่วยเหลือและแนวทางในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในเขตภูมิภาคตะวันออกกรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี. จันทบุรี: วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี; 2549.
12. หน่วยวิจัยภัยพิบัติทางธรรมชาติ. คู่มือรับสถานการณ์น้ำท่วม. เชียงใหม่: ภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2537.
13. Polivka, B. et al. Public health nursing competencies for public health surge events. Public Health Nursing 2008; 25; 159–165.
14. เมตตา ผิวขาว. การปรับตัวของผู้ที่ประสบกับปัญหาอุทกภัยซ้ำซาก: กรณีศึกษาชุมชนบ้านหาดสวนยาอำเภอสว่างวีรจันทร์ จังหวัดอุบลราชธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี; 2549.
15. Slepiski, L. Emergency preparedness and professional competency among health care providers during Hurricanes Katrina and Rita: Pilot study results. Disaster Management & Response 2007; 5: 99–110.
16. International Council of Nurses. ICN creates disaster network. International Nursing Review 2007; 54(3): 213–15.